

זה השער לה' צדיקים יבואו בו

ספר

חורבן בית המקדש

בזמן הזה

חלק י"ג

על גודל האיסור של סתירת בתי

כנסיות ובתי מדרשות רח"ל.

בחלק הזה נעתק הספר:

קונטרס

"וכי תעלה על דעתך"?

החיבור הזה יוצא לאור לחרפת אינשי דלא מעלי שרוצים להרוס בית המדרש ובית הכנסת בלא אנזעלעס ארצות הברית, שמתפללים ולומדים שם כבר לערך 70 שנה.

ספר

חורבן בית המקדש

בזמן הזה

על גודל האיסור של סתירת בתי כנסיות
ובתי מדרשות רח"ל

בו יבואר גודל האיסור והסכנה הגדולה החופפת על
ראשי העסקנים הרוצים לסתור בתי כנסיות ובתי
מדרשות שהסותר בית הכנסת או בית המדרש
יוכל ח"ו לפגוע בנפשות ילדיו או בנפשו ונפש בני
ביתו ח"ו ללכת מן העולם קודם הזמן רח"ל
כמבואר בטו"ז הלכות בית הכנסת וההורס בית
הכנסת כהורס בית המקדש כמבואר בפנים הספר

החיבור הזה יו"ל לחרפת אינשי דלא מעלי שרוצים
להרוס בית המדרש ובית הכנסת בלאס אנזעלעס ארצות
הברית, שמתפללים ולומדים שם כבר לערך שבעים שנה

מלוקט ע"י הרב אשר שווארץ
מחבר ספרי בית אשר על מסכתות הש"ס
ניסן תשס"ה לפ"ק בני ברק תובב"א

ב"ה

קונטרס וכי תעלה על דעתך?

מיוסד על הספרי בפרשת ראה, ומובא בפירש"י: אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב.

מנחם אב תשס"ד לפ"ק
עיה"ק צפת תובב"א

מפתח הספרים

- ספר דברים פרק יב
רש"י על דברים פרק יב פסוק ד
רמב"ן על דברים פרק יב פסוק ד
ספר גור אריה על דברים פרק יב פסוק ה
תוספתא מסכת מכות פרק ד
סמ"ג - חלק מצות לא תעשה - מצוה ג
רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק ו
ספר מנחת חינוך - מצוה תלז - אות א
ספר מנחת חינוך - מצוה תלז - אות יד
ספר מנחת חינוך - מצוה תלז - אות טז
ספר מנחת חינוך - מצוה תלז - אות יח
רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה פרק א
ספר אור שמח - הלכות בית הבחירה - פרק א - הלכה יח
שו"ת אחיעזר - חלק ב - סימן מט
שו"ת אחיעזר - חלק ב - סימן מט
משנה ברורה סימן קנב
ספר חכמת אדם - כלל פו
ספר בן איש חי - הלכות שנה ראשונה - פרשת ויקרא
רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה ונשיאת כפים פרק יא
שו"ע אורח חיים סימן קנב
ספר אליהו רבה או"ח - סימן קנא
ספר אליהו רבה או"ח - סימן קנב
ספר ליקוטי הלכות - הלכות בית הכנסת הלכה ה
ילקוט שמעוני דברים פרק י"ב רמז תתע"ח
ספרי פרשת ראה פיסקא ט'
ספר השל"ה הקדוש - ספר במדבר דברים - פרשת ראה תורה אור (א)
ספר השל"ה הקדוש - ספר במדבר דברים - פרשת ראה תורה אור (א)
שפת אמת ספר דברים - פרשת ראה - שנת [תרמ"א]

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

ב

ולשון ספרי (ראה ז) מנין לנותן אבן אחת וכו', רבי ישמעאל אומר מנין למוחק אות אחת מן השם שעובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן, רבן גמליאל ברבי אומר וכי תעלה על דעתך וכו' ודברי רבי ישמעאל אינם במחלוקת, אבל הם ביאור כי מוחק את השם כנותן אבן מן המזבח ואם כן יהיה פירוש הכתוב, ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם מן המקום שהוא ולא תעשון כן לה' אלהיכם לנתון את מזבחו ולאבד את שמו, אבל תנו כבוד לשמו ולמזבחו, ואל המקום אשר יבחר בו לשום שם מזבח לשמו תדרשו ותביאו עולותיכם לפניו:

ספר גור אריה על דברים פרק יב פסוק ה

[ד] להקטיר בכל מקום וכו'. דאין לפרש כמשמעו, דקאי על "ואבדתם את שמם" (פסוק ג) לכנות שם גנאי (רש"י שם), דעל זה אמר "לא תעשו כן לה' אלהיכם", דחס ושלום שיהיו ישראל עושים כן לכנות שם גנאי, דבזה הכל מודים דאין לפרש כך הכתוב. והא דפירש הכתוב "לא תעשו כן לה' אלהיכם" שלא לנתון את מזבחו, לא דמי, דלפעמים אדם רוצה לנתון אבן בשביל שהוא צריך לנתיצת אבן, ולפיכך ליכא להקשות כל כך 'וכי תעלה על דעתך', דהא לא כיון לגנאי. אבל לכנות שם גנאי חס ושלום, לא סלקא דעתך. ורבי ישמעאל מקשה על זה גם כן חס ושלום שישראל יהיו נותצים מזבחו, אף על גב שלא יכונו לגנאי, כיון שהוא מזבח שלו, חס ושלום שיעשו כך. אלא "לא תעשון כן לה' אלהיכם" דבק אל "אבד תאבדון את כל המקומות על ההרים הרמים" (פסוק ב), שרוצה לומר שבכל מקום הקטירו הגוים, ואתם לא תעשון כן לה' אלהיכם להקטיר בכל מקום. ומפני שקשה דהוי למכתב קרא ד"לא תעשו" מיד אחר "אבד תאבדון", תירץ 'דבר אחר וכו'. ולפי זה הפסוק דבוק אל פסוק "ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם" "לא תעשון כן לה' אלהיכם וגו'". ומה שכתוב אחריו (פסוק ה) "כי אם אל המקום אשר יבחר וגו'",

ספר דברים פרק יב

(ב) אבד תאבדון את כל המקומות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן:

(ג) ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא:

(ד) לא תעשון בן ליהוה אלהיכם:

רש"י על דברים פרק יב פסוק ד

(ד) לא תעשון כן - להקטיר לשמים בכל מקום כי אם במקום אשר יבחר. ד"א ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא תעשון כן. אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן מן המזבח או מן העזרה אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין את המזבחות אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם שיחרב:

רמב"ן על דברים פרק יב פסוק ד

(ד) לא תעשון כן לה' אלהיכם להקטיר לשמים בכל מקום, כי אם במקום אשר יבחר דבר אחר ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם לא תעשון כן, אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן אחת מן המזבח או מן העזרה אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין המזבחות, אלא שלא יעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם למקדש אבותיכם ליחרב, לשון רש"י ודברי רבי ישמעאל סמך של אנדה הם אבל הכתוב כדעת רבותינו אזהרה למוחק את השם, ומפורש במסכת מכות (כב), והא איכא מוחק את השם דלקי, ואזהרתיה מהכא לא תעשון כן לה' אלהיכם:

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

ג

עברו שם הגוים, ומוזחיר הכתוב שאתם אל תעשו כמעשיהם. והא דכתיב "לה' אלהיכם", רצה לומר שאם תעשו כמעשיהם תגרמו גם כן שתהרב וכו':

ועוד, דאינו דומה, דאף על גב שהמברך השם הוא כופר בעיקר, זהו שהאמת כך הוא - שהוא כופר בעיקר כאשר מברך השם. אבל מכל מקום הוא אינו מכוין לכפור בשביל כך בעיקר, רק שיצרו גובר עליו מפני כעסו, ולפיכך הוזחיר הכתוב עליו. אבל הכתוב בכאן לפני זה "ואבדתם שמם מן המקום" (פסוק ג), ורוצה לומר שיכוין לבטל, ועליה אמר "לא תעשו כן", ולפיכך מקשה חס ושלום שיהיה אחד מישראל מכוין לאבד ולבטל המזבח. אי נמי, כאן כתיב בלשון רבים "לא תעשו כן", משמע שבא להזהיר הכלל, וחס ושלום שיהיו ישראל נותצין המזבח. אבל "אלהים לא תקלל" ליחיד אזהר רחמנא שפיר:

והא דלא מפרש רבי ישמעאל "לא תעשו כן" על ההקטרה בלבד, כמו שפירש (רש"י) בלשון הראשון, דאם כן לא הוי קאי על הסמוך לפניו, רק על הקטרה שהוא רחוק מלפניו (פסוק ב), ו"לא תעשו כן" משמע דקאי אלפניו, ולפיכך פירש אותו רבי ישמעאל על כל המקרא שכתוב בו מעשה האומות, ושיהיה נותץ מזבח שלהם, ואהא קאי "לא תעשו כן לה' אלהיכם":

ונראה לי דאף לרבי ישמעאל המוחק שם מן השמות עובר בלאו, משום ד"לא תעשו כן לה' אלהיכם" קאי על מחיקת השם גם כן, דכתיב "ואבדתם את שמם לא תעשו כן לה' אלהיכם", רק דקרא מוכח דקאי על "ונתצתם את מזבחותם", מפני סיפא דקרא דכתיב (פסוק ה) "כי אם אל המקום וגו'", כמו שפרשנו למעלה. וצריך לפרש אותו גם כן על נתיצת המזבח. ומקשה השתא, 'וכי סלקא דעתך שישראל יהיו נותצים המזבח', ועל זה קאמר 'אלא שלא תעשו כמעשיהם וכו'. דאין סברא שיהיה רבי ישמעאל חולק על סתמא דמתניתין שהמוחק את השם עובר בלאו:

דמה ענין זה לכאן. בשלמא לפירוש רש"י מתפרש שפיר, שרוצה לומר שלא תקטירו בכל מקום - כי אם במקום אשר יבחר. אבל לפירוש זה, צריך לפרש כמו שכתב הרמב"ן, "לא תעשו כן לה' אלהיכם" לנתוץ את מזבח שלו, רק יהיה מקדש ה' מכובד בעיניכם, ותכבדו אותו, "כי אם אל המקום שם תבא וגו'", כזה יהיה מקדש ה' מכובד:

[ה] אמר רבי ישמעאל וכי תעלה על דעתך וגו'. ואם תאמר, דקרא קאי על "ואבדתם את שמם", שלא ימוחק אות אחת מן השמות הקדושים. ואין לומר דזה גם כן יש לתמוה 'וכי תעלה על דעתך שימחקו השמות', דאם כן למה לא נקט גם כן 'וכי תעלה על דעתך שיהיו מוחקים השמות', אלא במחיקת השם לא קשיא, כגון שכתב השם על ידות כלים, שעומד שם בבזיון, והוה אמינא שיש למוחק אותו, הוצרך להזהיר. אבל בנתיצת אבן מן המזבח ליכא למימר הכי. ויש לומר, דאין "לא תעשו" קאי על מחיקת שם, דהא כתיב אחריו (פסוק ה) "כי אם אל המקום", ועל כרחך צריך לומר כמו שפירשנו למעלה (סוף אות ד), וקאי על נתיצת אבן של מזבח:

ואם תאמר, מאי שנא זה משאר עבירות, שהרי כתיב (שמות כב, כז) "אלהים לא תקלל", ולמה לא קשיא 'וכי תעלה על דעתך שישראל מברכין השם'. ונראה, דכאן כתיב "לה' אלהיכם", מדכתיב "אלהיכם" משמע שעובדין אותו, וקשה, והיאך סלקא דעתך שהיה "אלהיכם" עובדין אותו, ויתצו את מזבח שלו, והוי למכתב "לא תעשו כן לה'". ועוד, ד"לא תעשו כן" משמע דקאי אדלעיל, דאם בא להזהיר על שלא יהיה נותץ אבן המזבח, הוי למכתב 'לא תתוצו מזבח ה' אלהיכם', אבל מדכתיב "לא תעשו כן לה' אלהיכם", צריך לפרש כך; "ונתצתם את מזבחותם ואבדתם את שמם" - כן תעשו לעבודה זרה, אבל לה' אלהיכם לא תעשו כך. והשתא קשה, אם עושים כך - שהם נותצים מצבות עבודה זרה, אם כן כשרים הם, ואם כן לא צריך לומר "לא תעשו כן", דודאי אדם צדיק וכשר אין נותץ מזבח השם יתברך. אלא "לא תעשו כן" קאי על אשר

כתוב בהלכות גדולות (סי' עה דף קמא ב בערכין ו, א) כתב שם שלא במקומו, פירוש במקום שאין ראוי ליכתב, לא קדיש כוליה גיליון דידיה כדתניא היה כתוב על ידות הכלים ועל כרעי המטה הרי זה יגוד ויגנוז, פירוש יחתוך מקומו ויגנוז. מכלל זה אתה למד שאם כתב שם על יריעה בס"ת או תפילין ואפילו בטעות שכל היריעה קדושה ובלבד שנתכוון לכתוב שם דכוונה בעיני כדמוכח בפרק הבונה (שבת קד, ב) ובמסכת סופרים (פ"ה הל' ג) דתניא הרי שהיה צריך לכתוב את השם ונתכוון לכתוב יהודה וטעה ולא הטיל בו דל"ת שאומ' חכמים שאינו מקודש (ע"פ יראים סי' שסו) אף בהעברת קולמוס והביא הרב רבי אליעזר מזמ"ץ (יראים שם) ראייה על זה מדקאמר במועד קטן בפרק בתרא (כו, א) אמר רב הונא הרואה ספר תורה שנשרף חייב לקרוע שתי קריעות אחת על הגויל ואחת על הכתב שנאמר (ירמי' לו, כז) ויהי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרוף המלך את המגילה ואת הדברים (באש), וכתוב שם למעלה (פסוק כד) ולא קרעו בגדיהם המלך וכל עבדיו, מכלל דהיה להם לקרוע:

רמב"ם יד החזקה - הלכות יסודי התורה פרק ו

(ז) הסותר אפילו אבן אחת דרך השחתה מן המזבח או מן ההיכל או משאר העזרה לוקה שנאמר בעבודת כוכבים כי את מזבחותם תתוצון וכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם וכן השורף עצי הקדש דרך השחתה לוקה שנאמר ואשריהם תשרפון באש וכתוב לא תעשון כן לה' אלהיכם:

ספר מנחת חינוך - מצוה תלו - אות א

שלא למחות ספרי הקדש והשמות של הקב"ה וכן בתי עבודת הקדש:

תוספתא מסכת מכות פרק

ד

(ה) העושה עבודת כוכבים המחתיך המעמיד הסך המקנה והמגריד עובר בלא תעשה הנותץ אבן אחת מן ההיכל ומן האולם ומן המזבח עובר בלא תעשה שנא' (שם יב) ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן לה' אלהיכם ר' ישמעאל אומר המוחק אות אחת מן השם עובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא לא תעשון כן לה' המאחר במוקדשין הממיר במוקדשים והמשייר חמץ בפסח והמקיים כלאים עובר בלא תעשה אבל אין לוקה עליהן את הארבעים לפי שאין בהם מעשה זה הכלל כל שיש בו מעשה לוקה וכל שאין בו מעשה אינו לוקה חוץ מן הממיר והנשבע והמקלל את חבירו בשם:

סמ"ג - חלק מצות לא תעשה - מצוה ג

לא תעשון כן לה' אלהיכם (דברים יב, ד). בארנו שם אסור מחיקת שמות הקדושים ואסור נתיצת אבן אחת מן המקדש:

רמב"ם ל"ת סה ויסודי התורה פ"ו, יראים שסו (ט), סמ"ק קס, חנוך תלו:

כתוב בפרשת ראה (דברים יב, ג) ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבותם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא, וכתוב בסמוך (פסוק ד) לא תעשון כן לה' אלהיכם, ובספרי (ראה פסקא ז) דורש מכאן שהנותץ אבן אחת מן ההיכל או מן המזבח ומן העזרה שעובר בלא תעשה רבי ישמעאל אומר מניין למוחק אות אחת מן השמות המוקדשין שעובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם וכתוב בתריה לא תעשון כן לה' אלהיכם, ובפרק שבועות העדות (שבועות לה, א) ובמסכת סופרים (פ"ד ה"א) מפרש השמות המוקדשין:

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

ה

גבי שם מוזהר בכל ענין, מ"מ [בנותן] לא שייך העשה. עכ"פ במוחק עובר בעשה ולא תעשה, כן נראה פשוט:

ספר מנחת חינוך - מצוה תלו - אות מז

[מז] עיין באור החיים כאן בפסוק שכתב דאע"פ דנקט הספרי כאן נותן אבן אחת מן העזרה, לאו דוקא, אלא צריך שיעשה רושם בבנין בנתיצה זו עי"ש, ומילי דסברא נינהו. ועיין בתוס' במכות כ"ב ע"א ד"ה אלא, שכתבו גבי עצי הקדש דהשורף חייב אף שאינו שוה פרוטה, ופשוט דהוא הדין דאין צריך שום שיעור כלל, דעל כל שהוא חייב, דלאו מידי דאכילה הוא, וגם מקיימין ואשריהם תשרפון אף בכל שהוא, דאיסורי עבודה זרה הוא בכל שהוא, ועל זה נאמר לא תעשון וגו', וחייבים על כל שהוא:

ספר מנחת חינוך - מצוה תלו - אות יח

[יח] עיין בדברי הר"מ פ"א מבית הבחירה הי"ז שכתב, הנותן אבן אחת ממזבח או מהיכל או מבין האולם למזבח דרך השחתה לוקה שנאמר ונתצתם וגו', ועיין בכסף משנה שם שכתב, אע"פ שפרט מקומות אלו לאו דוקא וסמך על מה שכתב כאן בהל' יסודי התורה דעל כל עזרות חייב, עי"ש. עכ"פ מלשון הר"מ ומלשון הרב המחבר נראה, דדוקא עזרת ישראל דהוא מחנה שכינה, אבל על שאר עזרות אין לוקין, ולפי זה יש נפקא מינה גם בין השערים, דכולם נתקדשו חוץ משער ניקנור, ויש נפקא מינה לענין נתיצה. וג"כ גנין ועליות דלא נתקדשו, רק גג ההיכל, נפקא מינה לענין זה ג"כ, עיין לעיל באריכות בפרשת נשא [מצוה שם"ב], ותלמוד לכאן ג"כ הרבה ענינים, ובאתי כעת רק לעורר. והנה מלשון הר"מ שכתב הסותר וכו' מן ההיכל ומן המזבח או משאר עזרה, אפשר דדוקא עזרת ישראל שהוא מחנה שכינה, אבל לא בעזרת נשים והלאה דאינו מחנה שכינה כידוע,

(א) [א] שלא נאבד ונמחה הדברים וכו'. מצוה זו מבוארת בר"מ פ"ו מהלכות יסודי התורה. והנה הרבה האריכו האחרונים במצוה זו, עיין ביו"ד סי' רע"ו ובספר משנת חכמים הלכות יסודי התורה מצוה ג' שהאריך בזה, ואכתוב בקיצור כדרכי בחיבור זה בס"ד. והנה כל הדינים, הן מחיקת השם והן נתיצת אבן מהמקדש והשורף עצי הקדש, כל זה אינו נמנה אלא בלאו אחד לא תעשון וגו'. והנה אם עשה אחד מהדברים הללו לוקה כמבואר בר"מ כאן, ואם עשה כולם כאחד שמחק ושרף הקדש ונתן מן המקדש לוקה שלש מלקיות. ואין זה לאו שבכללות, כי הכל אחד, שלא לאבד דבר ששמו יתברך נקרא עליהם, והוו גופים מחולקים, עיין בספר משנת חכמים שם ביבין שמועה סק"א שהאריך קצת בזה:

ספר מנחת חינוך - מצוה תלו - אות יד

[יד] ומכלל לאו זה ג"כ, הנותן אבן מהמזבח או מן ההיכל או מהעזרה דרך השחתה לוקה. ומבואר דדוקא בדרך השחתה לוקה. ועיין באו"ח סי' קנ"ב ס"א בהג"ה דגם בית הכנסת הדין כך, ומ"מ צ"ע אם לוקין חוץ מן המקדש [עיין לקמן אות י"ח]. אבל בדרך תיקון שרי, וסותר על מנת לבנות ג"כ שרי, ועיין בבית יוסף יו"ד סי' רע"ו ובספר משנת חכמים שם סק"ב. וכן השורף עצי הקדש בדרך השחתה לוקה. ועיין בספר משנת חכמים שם סק"ג, דחקר במועל בהקדש בנהנה ופגם אפשר לוקה ג"כ על לאו זה, דהוי דרך השחתה, אף דנהנה, כמו מבשל בעצי הקדש, וכן האוכל הקדש, ומובאים הדברים בחיבור זה לעיל [מצוה קמ"ב אות ד']. ועיין במשנת חכמים שם שכתב דהנותן וכו' עובר ג"כ בעשה ומקדשי תיראו, דהוא מורא מקדש, עי"ש, וגם במחיקת השם עובר ג"כ משום עשה דאת ד' וגו' תירא, כנראה מהש"ס דסנהדרין ג"ו ע"א גבי מברך השם דלמא מברז וכו', עי"ש. ואפשר אם אינו בדרך השחתה, אף אם נימא

שו"ת אחיעזר - חלק ב - סימן מט

א) מה שהעיר מעכת"ר על הדברים שדברנו בע"פ בדבר קושיתו לר"ל דס"ל חייבי מלקות שוגגין פטורין למ"ל קרא לפטור מזיק הקדש דהא המשחית והמזיק עובר משום ל"ת כן כשורף עצי הקדש במכות כ"ב ואמרתי דאפשר דקדשי בדק הבית ליכא לאו דלא תעשו כן מן התורה כיון דעומד לפדיון וכיון דהו"א דמזיק הקדש משלם ליכא פסידא להקדש והנה מאי דמבואר בע"ז י"ג לפי פירש"י בקדשי בה"ב משום לא תעשון אפ"ל דאינו אלא מדרבנן וכן [מוכת] מדברי התו"ח בע"ז שם דאינו אלא מדרבנן וכן צ"ל שם על מטיל מום דמשום גזירה דקדשי מזבח הוא גם למש"כ הרמב"ן לפרש דמשום דמתפוס תמימים לבה"ב א"י מידי מזבח ולהכי אסור להטיל מום (ועי' בתוס' זבחים ג"ט דדחה לפי דמה דא"י מידי מזבח אאמד"ר ושי' הרמב"ם דהוא מה"ת) א"כ כיון שא"י מידי מזבח מה"ט אסור משום לא תעשון אבל בשארי דברים שאינם ראויים למזבח ל"ש איסור לא תעשון (ומדרבנן מיהו אסור בזה"ז דל"ש הפסד קדשים אבל היכא דאיכא הפסד קדשים אסור מה"ת בזה"ב משום הפסד קדשים דגם כחש אסור מה"ת כמבואר בחולין קל"ה ובתמורה ד"א) דהא לא מצינו בספרי אלא בנותן אבן מן ההיכל או מן המזבח כמבואר ברמב"ם ה' יסוה"ת וגם מעזרה ברמב"ם בפ"ז מה' בית הבחירה דאית בהו קדושת הגוף כמש"כ הרמב"ן בע"ז ג"ג שחולק על בעה"מ שם וכ' דמזבח הוי קדושת הגוף ויש בו מועל אחר מועל וה"ר מן התוספתא דאבני מזבח שנפגמו אין להם פדיון אבל בקדשי בה"ב דעומד לפדיון אפשר דאינו עובר מה"ת. ובשי' המרדכי פ' בני העיר רמז תתכ"ז דעתו דאוסר לנתוץ דבר מבית הכנסת מה"ת (והפרמ"ג מסתפק בסס"י קנ"ב אי יש בזה מלקות מה"ת ובאמת הר"ן במגילה בפ' בני העיר כ' דעיקר קדושת ביהכ"נ א"א מדרבנן וכן הרמב"ם בפ"ז מהל' יסוה"ת הל' ז' לא כתב רק הסותר אבן אחד מן

וכתבנו לעיל [מצוה שם"ב]. א"כ לפי זה בית הכנסת דקדושתו קלה מקדושת הבית כידוע, אין חיוב מלקות כמו שכתבתי לעיל [אות י"ד], רק אפשר איסור מדרבנן איכא. וקצת צ"ע מהיכן למד מזבח היכל ועזרה, כיון דכתיב מזבח אפשר דרק מזבח. ונראה דהוא פשוט, כיון דעזרה יש לה קדושת מזבח, דהיינו מחנה שכינה, וכל שכן היכל:

רמב"ם יד החזקה - הלכות בית הבחירה פרק א

(יז) אין עושין מדרגות למזבח שנאמר לא תעלה במעלות על מזבחי אלא בונין כמו תל בדרומו של מזבח מתמעט ויורד מראש המזבח עד הארץ והוא הנקרא כבש והעולה במעלות על המזבח לוקה וכן נותן אבן אחת מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח דרך השחתה לוקה שנאמר ונתצתם את מזבחותם וגו' לא תעשון כן ליי' אלהיכם:

ספר אור שמח - הלכות בית הבחירה - פרק א - הלכה יח

הלכה טז - והשאר כשירות:

בכס"מ, ומשמע לרבינו דהוא הדין לנגע ברזל, ג"ב מפורש במכילתא רנ"א אתהן גזית הן פסולות ולא כל המזבח כו', בהשגות, וכן מכל העזרות ומכל הלשכות שהן קדש, ג"ב הוא דבור אחר וצ"ל על דברי רבינו לקמן הלכה י"ז וכן הנותן אבן מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח כו' וע"ז כתב הראב"ד הך וכן מכל העזרות כו', וכן כתב רבינו בפ"ו מהלכות יסוה"ת הרי זה או משאר העזרות, ולשון רבינו כאן הוא מתוספתא דמכות פ"ד יעויין שם וז"ב:

זה מבואר בפוסקים וילה"ע מד' רש"י בבכורות כ"ה בפרה דחשיב לה דבר שאינו מתכוין ועי' בש"ג בפ"ד (דשבועות) אולם פשוטן של דברים נראה דגם לאביי דאוסר משום לא תעשון אינו אלא על גיסטרא אבל עיקור פרסות הוא משום בזיון קדשים דבעיקור שאין זה השחתה לגמרי אינו עובר משום לא תעשון וכן מבואר מד' הר"ן בע"ז דהביא כל התירוצים על עיקור משום בזיון קדשים ועל גיסטרא משום לא תעשון וכ"כ התורת חיים דלהכי לא קאמר אלא אמר אביי יעושה"ט והוא מחלק שם דבזה"ז לא החמירו משום לא תעשון בעיקור פרסות ובפשוטו נראה דגם בזמן הבית אינו עובר משום לא תעשון ע"ז ולא דמי לנותן אבן מן המזבח דאי נימא דאיכא לא תעשון א"כ למ"ל קרא דלא יהי' בו מום על איסור הטלת מום דהא כיון שמטיל מום בו הרי הוא משחית הקדשים ועובר משום לא תעשון וגם במטיל מום בבע"מ יאסר מן התורה משום לאו דלא תעשון והמנח"ח כ' דגם במטיל מום איכא משום לא תעשון אבל לפ"ז יקשה דגם במטיל מום בבע"מ יאסור ושינויא דרבא לפי"ז על הקו' דעיקור דלא איצטריך לשוויי משום בזיון קדשים אלא דנראה כמטיל מום בקדשים:

ולמש"כ בעיקור פרסות וכדומה היכא שאינו מפסיד ומשחית לגמרי דל"ש לא תעשון א"כ במזיק את הקדש בקדשי בה"ב או בקדשי מזבח (באופן שאין בו מום) דל"ש בו משום לא תעשון משכח"ל מזיק את ההקדש לחייב בלא קרא דכי יאכל פרט למזיק בגוונא שמפסיד ופוחת לגמרי אך בהזיק הניכר ואע"ג דבודאי אסור מה"ת להפסיד קדשים כדמוכח בחולין קל"ה דגם כחש אסור מה"ת היינו משום שימור קדשים וכמו שאמרו במע"ש בסוכה ל"ה מפני שמפסידה משום דאיכרי קדש אבל בודאי דאין זה משום לא תעשון וא"ש קושיתו בפשיטות, ובס' משנת חכמים כ' דגם באוכל קדשים עובר ג"כ משום לא תעשון, ולפ"ז יש לפלפל בד' הירוש' תרומות פ"ו מאיש כי יאכל בשגגה ומסיק אלא רשב"ל כדעתו' דכיון דגלי רחמנא דמשלם הרי גלי רחמנא דאין לאו דלא תעשון פוטר, עוי"ל דבמזיק את ההקדש שלא בדרך השחתה דכונתו הי' ע"מ לתקן דאינו עובר משום

המזבח וההיכל ושאר העזרה ולא הזכיר מביהכ"נ או מביהמ"ד ועי' בפמ"ג או"ח ריש סי' רנ"ג במ"ז שם שהעלה לדינא דקדושת ביהכ"נ אאמד"ר אעפ"י דיש לביהמ"ד פדיון ע"ז ו' טובי העיר במעמד אנשי העיר ויעוין בר"ן ר"פ בני העיר מה שהביא מד' הרמב"ן מ"ש ביהכ"נ יש לו מכירה הא קדושת הגוף דמזבח אין לו פדיון מש"כ דהוי כעבר מצותן) צ"ל במעמו דביהמ"ד קרוי בית ד' וכמו שכולל הרמב"ם בסה"מ מצוה ל"ת ס"ה:

ואפ"ל עוד דשיטת המרדכי כשי' הבעה"מ בע"ז נ"ג דגם מזבח לא קדוש רק קדושת דמים (ולדבריו צ"ל דהא דתני בתוספתא דאין לו פדיון אאמד"ר ולדידי' הכי מוכח מהספרי דגם בקדושת דמים עובר משום לא תעשון להלכה הא הסכימו הפוסקים דנתיצה מביהכ"נ א"א מדרבנן י"ל דלפי דביהמ"ד יש לו פדיון ע"י מכירה וליכא בזה משום לא תעשון מה"ת, ומאי דמבואר דלוקה בשורף עצי הקדש י"ל דהיינו בעצים לאחר ששיפן דאין לו פדיון מה"ת כמבואר במנחות ק"א או בקרבן עצים דאית בהו קדושת הגוף אבל בעצים קודם ששיפן באופן דאין בהו רק קדושת דמים ליכא משום לא תעשון):

שו"ת אחיעזר - חלק ב - סימן מט

והנה בהא דפליגי אביי ורבא בע"ז י"ג דלאביי אסור משום לא תעשון ולרבא משום דנראה כמטיל בקדשים וצריך טעם דכיון דיש איסור לא תעשון בקדשי מזבח מה"ת א"כ למה דחיק לשנויי מפני שנראה כמטיל מום. ולכאורה י"ל בטעמא דרבא דאיסור לא תעשון אינו אלה בעושה דרך השחתה כמש"פ הרמב"ם והאי דכונתו משום תקלה ואין כונתו לאבד ולהשחית ככה"ג לא אסרה תורה אך לפי"ז הא דין זה דבעינן בדרך השחתה תלוי בפלוגתא דאביי ורבא (וגם יש לחלק דמס' גם זה דרך השחתה דדוקא בסותר ע"מ לבנות במקומו חשוב בנין אבל הכא המעשה מצד עצמה השחתה היא וחילוק

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

ח

ליכא למיחש דילמא איתרמי להו שום דבר מצוה ויזבנו
הביהכ"נ כדלקמן בסימן קנ"ג סי"ג:

(ז) ואח"כ סותרין - כתב המ"א בשם המשאת בנימין
דאפילו היה הביהכ"נ של כרכים דמבואר לקמן בסימן
קנ"ג סי"ז דאנשי העיר אין יכולין למכרו בשום גוונא
דמסתמא בנאוהו אדעתא דכו"ע ושמא יש אחד בעולם
דלא ניחא ליה במכירה זו הכא שרי דמסתמא כל העולם
מרוצים לזה כיון שכנו להם ביהכ"נ אחרת תחת זה:

(ח) דינא הכי - שאין סותרין המחיצ' אלא בונין
החדש בצד הישן ואח"כ סותרין הישן ועיין ביאור הלכה:

(ט) אבל אם חרבו וכו' - וה"ה כשגזר מלכות שלא
יתפללו עוד באותו ביהכ"נ ומן הנמנע להשתדל [א"ר]
כתב הט"ז מעשה בעיר אחת שהיו היהודים דרים חוץ
לחומה ואירע הענין שנתישבו בתוך החומה והיתה
הביהכ"נ לכדו חוץ לחומה ואמרתי אין לך תיוהא גדולה
מזו והתרתי לסתור אותה כדי לבנותה תוך החומה
ויתחילו לבנות ביהכ"נ החדשה ויטלו אח"כ האבנים מן
הישנה ויבנו תוך החומה מהם:

(י) ואסור ליקח אבנים וכו' - ענין בפני עצמו הוא ולא
קאי אחרבו יסודותיו דאז בודאי מותר לסתרו ולבנות
ממנו את הבנין החדש אלא אריש הסעיף קאי דהבהכ"נ
הישן הוא שלם וקמיירי שכבר התחיל בנין החדש וחסרו
לו אבנים להשלים הבנין ורוצה לסתור הישן כדי
להשלים החדש וקמ"ל דאפילו בכה"ג שאין סתירתו של
זה אלא לבנינו של זה (ח) אפ"ה חיישינן שמא יארע לו
אונס ולא ישלים וע"כ אסור אפילו באיכא דוכתא לצלויי
וכמ"ש לעיל בריש הסימן:

(יא) ואסור לסתור דבר - דהוי כנותן אבן מן ההיכל
דאסור משום שנאמר את מזבחותם תתצון וגו' לא
תעשון כן לה' אלהיכם ובהכ"נ וביהמ"ד ג"כ נקרא
מקדש מעט. ודוקא לנתוץ (ט) ולשבר כלי קודש או
לעקור דבר מחובר כמו אבן ממזבח לאפוקי לפנות הכלי
קודש והספסלין וכדומה מביהכ"נ אף שאין זה כבוד

לא תעשון דמ"מ אם הי' היוזק עי"ז להקדש הי' חייב ולא
דמי לחייבי מיתות שוגגין כשלא בדרך השחתה אין כאן
עבירה ומה שתי' מעכ"ת דר"ל ס"ל דהיוזק שאינו ניכר
שמה היוזק ומשכח"ל במטמא את הקדשים אינו מספיק
דהא לר"ל עובר משום בכל קדש לא תגע במטמא
קדשים ועיקר האיסור משום מטמא כמש"כ המאירי
בשבת צ"א והד"ק דפטור מצד חייבי מלקות שוגגין משם
לאו דלא תגע:

משנה ברורה סימן קנב

(א) בית הכנסת - וה"ה (א) ביהמ"ד ובין של יחיד (ב)
או של רבים:

(ב) כדי לבנות וכו' - ר"ל לא מיבעיא אם אין דעתו
לבנותו אח"כ כלל דאסור אלא אפילו אם סותרו כדי
לבנות אחר (ג) במקומו או במקום אחר דאסור (ד)
ואפילו אם דעתו לבנותו עתה בגודל פאר ויופי:

(ג) בית הכנסת אחר - וה"ה לעשות ממנו ביהמ"ד
נמי אסור אע"פ שקדושתו גדולה יותר [כדלקמן בסימן
קנ"ג סי"א] ומהאי טעמא דמסיים. כתבו האחרונים דה"ה
כשהבהכ"נ מושכרת להם רק לזמן ודעתם לשכור אח"כ
במקום אחר אסור לסלק את עצמם ממקום הראשון עד
שישכרו תחלה במקום אחר:

(ד) אונס וכו' - ואפילו אם היו כבר המעות גבוים
לצורך כל הבנין ומונחים ביד הגבאי ואפילו האבנים
והקורות וכל צרכי הבנין מוכנים אפ"ה אסור דלמא
מתרמי להו פדיון שבויים ויהבי להו [גמרא]:

(ה) שלא יבנו האחר - ונמצאו (ה) עומדין בלא
ביהכ"נ (ו) ואפילו איכא להו דוכתא לצלויי באיזה מקום
נמי אסור. והיכא דאיכא עוד ביהכ"נ קבוע בעיר
שיכולים להתפלל שם כולם הט"ז מתיר והמ"א אסור
בכל גוונא ועיין בביאור הלכה:

(ו) בונים האחר תחלה - היינו שגומרים אותה כולה
(ז) ואף שלא התפללו עדיין בה מותר לסתור הישנה דתו

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

ט

כלל יז אות יו"ד, וחסד לאלפים סימן קנא סוף אות יג, ושאר אחרונים:

[יז] מי שביתו שכן. לבית הכנסת, יכול להשתמש בחדר הסמוך לכותל בית הכנסת, ושרי לישן ולשמש מטתו בחדר ההוא, אך בכותל עצמו המפסיק בין בית הכנסת ובין החדר, אסור להשתמש בו, אפילו תשמיש שאינו של בזיון, ואסור לנתוץ מהכותל אפילו אבן אחת, ואפילו לתקוע בו מסמר כדי לתלות בו איזה דבר אסור, ואין רשות ביד הקהל לתת רשות על דבר זה אפילו בממון, אבל אם הכותל נבנה מתחלתו בשותפות בעל החדר עם גבאי בית הכנסת, אז יש לדון מחצה על מחצה, וישתמש בעל החדר בתוך החצי שלו, ובחצי של בית הכנסת לא ישתמש אפילו בתקיעת מסמר, ועיין עקרי הד"ט סימן א אות יד, וחסד לאלפים סימן קנא אות יא:

רמב"ם יד החזקה - הלכות תפלה ונשיאת כפים פרק יא

(יב) אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות אחר במקומו או במקום אחר אבל בונין אחר ואח"כ סותרין זה שמא יארע להם אונס ולא יבנו אפילו כותל אחד ממנו בונה החדש בצד הישן ואחר כך סותר הישן:

(יג) במה דברים אמורים שלא חרבו יסודותיו או שלא נטו כתליו ליפול אבל אם חרבו יסודותיו או שנטו כתליו ליפול סותרין אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר חרב:

שו"ע אורח חיים סימן קנב

(א) אין סותרין בית הכנסת כדי לבנות בית הכנסת אחר שמא יארע להם אונס שלא יבנו האחר אלא בונים האחר תחלה ואח"כ סותרים הישן (ואפי' לא רצו לסתור רק מחיצה א' להרחיבו נמי דינא הכי) (רבינו ירוחם נ"ג

לביהכ"נ יש לומר שאין בכלל זה [מהר"מ פארווה סי' ס"ה]:

(יב) א"כ עושה וכו' - דאין זה נתיצה אלא בנין. ואותן שמדבקין דף בכותל ביהמ"ד ועושים גומא בכותל שיוכל להחזיק שם על ידי עץ אותו דף (י) רבים מהאחרונים מקילין בזה דלא כמ"ז:

ספר חכמת אדם - כלל פו

(טו) הסותר אפילו אבן אחת דרך השחתה מן המזבח ומן המקדש לוקה שנאמר כי את מזבחותם תתוצון וגו' לא תעשון כן וגו' ולכן אסור לנתוץ אבן אחת מבית הכנסת ובית המדרש דרך השחתה אבל דרך תיקון מותר (וראיה מבבא בתרא דף ד' דבבא בן בוטא נתן עצה להורדוס לסתור בית המקדש ולבנותו) ונראה לי דאסור לסתור כותל בית הכנסת לעשות חלונות לעזרת נשים דעזרת נשים אין בו קדושת בית הכנסת כלל ואם כן אף שאינו דרך השחתה מכל מקום אסור מדרבנן:

ספר בן איש חי - הלכות שנה ראשונה - פרשת ויקרא

[טז] אסור לנתוץ ולסתור דבר מבית הכנסת, אלא אם כן עושה כדי לתקן ולבנות, ואפילו אבן אחת אסור לנתוץ מבית הכנסת ובית המדרש דרך השחתה, ואין היתר אלא אם כן עושה דרך תיקון, ויש אוסרין לסתור כותל בית הכנסת, כדי לעשות חלונות לעזרת נשים, משום דעזרת נשים אין בה קדושת בית הכנסת, וכנוצר בחכמת אדם כלל פו אות טו, ועיין חיי אדם כלל יז אות יו"ד. ואותם העושים נקב גדול בכותל לתחוב שם יתידות שיניחו עליהם דפים לעשותם כמו ויז שיניחו שם סידורים וכיס ציצית וכיוצא, לאו שפיר עבדי, משום דאין נתיצה זו לצורך ותיקון בית הכנסת עצמו. ועיין חיי אדם

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

כ

ישראל, כל שכן בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרכיזים בה תורה דאף שמזכיר בכל הוא הדין לשאר ארצות דזיל בטר טעמיה. גם מטור ומרדכי ושולחן ערוך אין ראייה דיש לומר דנקטו התנו לרבנות דאף שהתנו בפירוש אסור להשתמש בכנינהו והיינו דלא כתבו כן רמב"ן ור"ן והגהות אשירי דסבירא להו דמותר אפילו בישובן עיין שם. גם יש לומר דלדידן מסתמא הוי תנאי, אבל לטור ושולחן ערוך וסייעתו דאין התנאי מועיל אלא על חורבנן אמרינן דמסתמא לא מסקי אדעתיהו שיחרבו עד שיתנו בפירוש ואולי דבבבל היה שכיח שיחרבו בתי כנסיות אמרינן מסתמא על תנאי וצריך עיון:

(יח) בחרבנו וכו'. זה לשון מגן אברהם ודוקא כשאין דעתם לבנותם (אגודה עד כאן לשונו). ועיינתי באגודה ולא מצאתי כן אלא כתב זה לשונו, על תנאי וכו' פירשו תוס' אחר שיחרבו, עד כאן. והיינו לאפוקי מרמב"ן דלעיל מיירי אפילו בכנינה קאמר דדוקא אחר שיחרבו אבל שלא יהא דעתם לבנותם לא שמעינן כלל, וגם נראה לי ראייה דאין חילוק דהא הוכיחו תוס' והרא"ש ור"ן ושאר פוסקים דזריעה הוי תשמיש מגונה ואסור אפילו בחורבנה מכנישתא דרכינא שיחרבה ואסרו לזרעה עיין שם, דילמא התם דעתם לבנותם היה ודוחק לומר כיון שביקש לזרעה מסתמא לא היה דעתם לבנותו:

ספר אליהו רבה או"ח - סימן קנב

סעיף א:

(א) כדי לבנות וכו'. ויש מתירין לסתור כדי לבנות אם יש בית הכנסת קבוע בעיר ויש אוסרין, ודעת הט"ז ושולחן ערוך דכולי עלמא מודים דמותר אם יש בית הכנסת אחרת קבוע, אלא אם אין להם בית הכנסת קבוע אלא מקום עראי להתפלל אסרי עד כאן דבריו, וכן כתבו אגודה ותוס' ריש בבא בתרא ורבינו ירוחם דף כ"ח. כתב נחלת שבעה סימן כ"ז דאם בית הכנסת

ח"ה וב"י בשם הרמב"ם) והני מילי שהיה הראשון חזק אבל אם חרבו יסודותיו או נטו כתליו ליפול סותרים אותו מיד ומתחילין לבנות במהרה ביום ובלילה שמא תדחק השעה וישאר חרב: הגה' ואסור ליקח אבנים מבהכ"נ הישנה כדי לבנות חדשה: (הגהות אשר"י פ' בני העיר). ואסור לסתור דבר מבהכ"נ אלא אם כן עושה על מנת לבנות (מרדכי פרק בני העיר):

ספר אליהו רבה או"ח - סימן קנא

(טז) וישתדלו וכו'. ולפי זה באם סתרו בית הכנסת ממקום זה ובנאוה במקום אחר ואין בדעתו לבנות עוד במקום הראשון אין צריך לתלוש אלא יעשה גדר סביבו שלא יבואו לזלזל שם ואם הוא במקום שיכול למכור כנזכר בסימן קנ"ג ימכרוה, עד כאן לשון הט"ז, אבל בפירוש המשנה להרמב"ם פרק ד' דמגילה זה לשונו, ישתדלו בכנינה אם יוכלו או תכנע נפשם וישבו אל ה' אם אין בהם יכולת לבנותו ולכך מותר לתלוש ולהניחם במקום אבל לא יתלוש ויאכיל לבהמתו או יאבדם לגמרי, וכן משמע ברש"י וברטנורא, ואולי מודים להא כשבונים במקום אחר כרצונם וצריך עיון:

סעיף יא:

(יז) התנו וכו'. משמע דוקא שהתנו בפירוש אבל מסתמא לא אמרינן על תנאי הן עשויות דדוקא בבבל היה כן אבל לא בשאר ארצות וכן משמע בטור ובמרדכי. ופליאה היה בעיני על תשובת משאת בנימין שכתב דין זה לבית הכנסת שלנו, ובהגהות אשירי משמע קצת כדבריו מכל מקום אינו מוכרח, מגן אברהם. ובאמת מרמב"ן ור"ן פרק בני העיר, והגהות אשירי משמע דקאי על כל הארצות, וכן בפסקי מהרי"ו סימן נ"א, ואף דבש"ס נזכר בכל נראה לי דלאו דוקא, וראייה נראה לי מש"ס דף כ"ט שם עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל, קל וחומר מתבור וקרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבע בארץ

קונטרס "וכי תעלה על דעתך"

יא

הבחירה, דהנותן מן המזבח דוקא דרך השחתה אסור, וכן מוכח בר' אליהו מזרחי פרשת ראה שפירש דברי רש"י וכי תעלה על דעתך שישראל נותצין מזבח וכו', פירוש הא דלא הקשה על מחיקת השם היינו משום דיש לומר בענין שיש צורך למחוק ואם איתא דאסור בנתיצה אף לצורך אם כן מה פריך על נתיצה:

ספר ליקוטי הלכות - הלכות בית הכנסת הלכה ה

(ד) וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבא בתרא ג) שאסור לסתור בית הכנסת קדם שבוגין החדשה, כמבאר בשלחן ערוך, פי תישינן לפשיעותא וכו', פי מחמת שפכל פעם שרוצין לקדש איזה מקום, שזהו בחינת קדשת ארץ ישראל כנ"ל, פי כל הקדשות נמשכין מארץ ישראל שפלולה מעשר קדשות שהם כלל כל הקדשות שבעולם. ומחמת זה נתעורר בכל פעם קטרוגים ומניעות רבות שפכלם נמשכין מבחינת אמות העולם, שהם בחינת הקלפות וסטררא אחרא שמקטרגים על שפכשו ארץ ישראל ואומרים, לסטים אתם וכו'. וכן הם מקטרגים ומזמינים מניעות רבות בכל פעם שרוצים לקדש איזה מקום בקדשת ארץ ישראל, כגון לבנות בית הכנסת ובית המדרש. ועל - כן אסרו רבותינו זכרונם לברכה שלא לסתור בית הכנסת וכו', פי חששו למניעות רבות שיכולים להודמו, כגון הפעמים שאמרו רבותינו זכרונם לברכה משום פשיעותא או דלקא מתרמי פדיון שבויים וכו'. וכל החששות הם מחמת שיש קטרוגים ומניעות רבות על בנין בית הכנסת ובית המדרש, שהם בחינת קדשת ארץ ישראל, פי הסטררא אחרא וכו', מקטרגים תמיד על בחינת קדשת ארץ ישראל ואומרים, לסטים אתם שפכששתם וקדשתם מקום שאינו שלכם עד שבשביל זה התחיל השם יתברך התורה מבראשית פדי לגלות להם שהכל שלו ובשבילנו כרא הכל וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'. אבל על כל פנים היא מלחמה גדולה, על - כן אסרו חז"ל לסתור וכו' כן יודמנו מניעות שפכלם נמשכין מבחינת הנ"ל כנ"ל:

מושכרת מן השר אסור להניח עד שישכרו אחרת תחילה:

(ב) אם חרבו וכו'. והוא הדין כשגזר מלכות שלא יתפלל עוד באותן בית הכנסת ומן הנמנע להשתדל, וכן כשדרו חוץ לחומה והיה להם שם בית הכנסת ואחר כך נתיישבו תוך החומה ונשאר בית הכנסת לבדו:

(ג) סותרין אותו וכו'. והוא הדין למוכרה וליקח אחרת בדמים ולא דוקא קודם שיכנו האחר אלא אפילו אחר שבנו האחר ומטה ידיהם ואינם יכולין להפסיק בשכירות ושאר תיקונים וגזירות הבאות השייכים יכולין למוכרה (משפטי שמואל סימן מ"ז):

(ד) לבנות במהרה וכו'. אמרינן בש"ס דעיילי לפוריא להתם כדי שלא יתעצל מלבנותו, ומיירי שהכניסו סמוך לבית הכנסת עד כאן לשון מגן אברהם. וליתא דכיון שהוא לצורך בית הכנסת מותר, אפילו בתוך בית הכנסת כדלעיל סימן קנ"א סעיף ג' וכמו שכתב בית יוסף שם, והנהגות אשירי ריש בבא בתרא שם, וכן כתב הר"ן פרק בני העיר, גם כתב דחסידות נהג ומדינא לא צריך והיינו דהשמיטו הפוסקים הא דעיילי לפוריא:

(ה) אסור ליקח וכו'. משמע אם כבר התחיל החדשה וכן כתב מגן אברהם, וכן משמע קצת בבא בתרא שם דקאמר דירתיה דאינשי לא מזדבן משמע כשכבר ראוי לדירה:

(ו) אסור לסתור וכו'. דוקא דבר מחובר, מהר"מ פארווה סימן ס"ה, ולעכב מלבנות בית הכנסת נתיצה והריסה מיקרי ר"י לוי סימן מ"ד, ועיין לעיל ריש סימן ק"נ מה שכתבתי שם:

(ז) על מנת לבנות וכו'. זה לשון הטור פירוש שיחזור ויבנה וימלא מקום הנתיצה, אבל אם רוצה לנתון קצת במקום אחד שיהיה שם גומא אף על פי שהיה לו לצורך אסור ואותם שעושין גומא בכותל שיוכל להחזיק שם על ידי עץ דף שקורין שמענדיר לאו שפיר עבדי כנ"ל עד כאן לשוננו. ולעניות דעתי דמותר דהא כתב הרמב"ם פרק ו' מהלכות יסודי התורה, ופרק א' מהלכות בית

אומר אבנים שלמות תבנה כו'. מנין לנותן אבן אחת מן ההיכל ומן המזבח ומן העזרה שעובר בלא תעשה, תלמוד לומר (ואבדתם את שמם) [ונתצתם את מזבחותם] לא תעשון כן ה', רבי ישמעאל אומר מנין למוחק אות אחת מן השם שעובר בלא תעשה שנאמר ואבדתם את שמם לא תעשון כן לה' אלהיכם. רבן גמליאל אומר וכי תעלה על דעתך שישראל גותצין למזבחותיהן חס ושלום, אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו מעשיכם הרעים למקדש אבותיכם שיחרב:

ספרי פרשת ראה פיסקא ט'

ונתצתם את מזבחותם ושברתם את מצבות'. ונתצת' את מזבחות'. זו אבן שחצב' מתחילה לע"ז:

ושברתם את מצבותם. זו מצבה שחצבה מתחלה לע"ז: ואשיריהם תשרפון באש. זו אשירה שנעשית מתחילה לע"ז: ופסילי אלהיהם תגדעון. זו שהיתה נטועה ועבדה לע"ז. ד"א ונתצתם את מזבחותם. מכאן אמרו שם מ' ג' אשירות הם. אילן שנמטעו מתחילה לע"ז הרי זה אסור שנא' ואשיריהם תשרפון באש. החליף נוטל מה שהחליף שנ' ופסילי אלהיהם תגדעון לא החליף אלא שהעמידו תחת ע"ז וסלקן הרי זה מותר שנא' ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. לא תעשון כן לה' אלהיכם שם מזו שלש בתים הם. בית שבנאו מתחילה לע"ז הרי זה אסור שנא' אבד תאבדון את כל המקומות. חידש נוטל מה שחידש שנא' ואבדתם את שמם. לא חידש אלא הכנים בתוכו ע"ז והוציאו הרי זה מותר שנא' ונתצתם את מזבחותם. שם מה נתצתה את המזבח הנח לו. שברתה את המצבה הנח לה: מן המקום ההוא. בארץ ישראל אתה מצוה לרדוף אחריה ואי אתה מצוה בח"ל לרדוף אחריה. ר' אליעזר אומר מנין לקוצץ האשירה שחייב לשרש אחריה ת"ל ואבדתם את שמם מן המקום ההוא אמר לו ר' עקיבא מה אני צריך הלא כבר נאמר אבד תאבדון ומה ת"ל ואבדתם את שמם לשנות את שמם. או יכול לשבח ת"ל דברים ז שקץ תשקצנו מנין לנותן אבן אחד מן ההיכל ומן המזבח ומן

ילקוט שמעוני דברים פרק י"ב רמז תתע"ח

ונתצתם את מזבחותם. זה (אבן שחצבה) [מזבח שבנה] מתחלה לע"א. ושברתם את מצבותם זו מצבה שהצבה לע"א. ואשיריהם תשרפון באש זו אשירה שנעשה תחלה לע"א. ופסילי אלהיהם תגדעון זו שהיתה נטועה (מתחלה) [וגדעה] לע"א. ד"א ונתצתם את מזבחותם מכאן אמרו שלש אשרות הן. אילן שנמטעו מתחלה לע"א הרי זה אסור שנאמר ואשיריהם תשרפון באש. החליף נוטל מה שהחליף שנאמר ופסילי אלהיהם תגדעון. לא החליף אלא העמיד תחת ע"א וסילקה מותר שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. שלשה בתים הם, בית שבנאו מתחלה לע"א הרי זה אסור שנאמר אבד תאבדון את כל המקומות. חידש נוטל מה שחידש שנאמר ואבדתם את שמם. לא חידש אלא הכנים לתוכו אליל והוציאו ה"ז מותר שנאמר ונתצתם את מזבחותם, נתצת את המזבח הנח לו, שברת את המצבה הנח לה. יכול אתה מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ תלמוד לומר ואבדתם שמם מן המקום ההוא, בארץ ישראל אתה מצווה לרדוף אחריהם ואי אתה מצווה לרדוף אחריהם בחוצה לארץ. רבי אליעזר אומר מנין לקוצץ את האשירה שהוא חייב לשרשה שנאמר ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. א"ל רבי עקיבא מה אני צריך לומר והלא כבר נאמר אבד תאבדון ומה תלמוד לומר ואבדתם, לשנות את שמם, או יכול לשבח תלמוד לומר שקץ תשקצנו. ונתצתם את מזבחותם מה חטאו עצים ואבנים, אלא לפי שבאת לאדם תקלה על ידיהם אמר הקב"ה ונתצתם, והרי דברים ק"ו ומה אם עצים ואבנים שאין להם לא זכות ולא חובה לא טובה ולא רעה אלא ע"י שבאת לאדם תקלה על ידיהם אמר הכתוב ונתצתם, אדם שהוא מחטיא חבירו ומטהו מדרך חיים לדרך המות על אחת כמה וכמה. כיוצא בו והרגת את האשה ואת הבהמה וגו'. כיוצא בו לא תניף עליהן ברזל וגו' וכו', וכן הוא

ספר השל"ה הקדוש - ספר במדבר דברים - פרשת ראה תורה אור (א)

וכמו שיש איסור גדול לנתוץ אבן אחת מהקדושה, כן להיפך מצוה גדולה להרוס ולאבד עיר הנדחת ושלא לבנותה עוד, כי מקומה טמא.

שפת אמת ספר דברים - פרשת ראה - שנת [תרמ"א]

בפסוק לא תעשון כן לה' אלקיכם פרש"י להקריב בכל מקום ד"א אזהרה לנתוץ אבן כו' שלא יגרמו עונות להחריב בהמ"ק כו'. וכל הפי' א' הם כי ע"י בהמ"ק היו בני"י בשורש האחדות. כי כן צריכין בני"י להיות כ"ג אחד בהמ"ק א'. ולכך ע"י שעברו והקריבו בכמות. נתפרד האחדות ונהרס החיבור ונחרב בהמ"ק. וכמו כן ע"י שנאת חנם נתפרד האחדות של הנפשות ונחרב הבית. והכל ענין א'. כי זה בכלל לשכנו תדרשו ע"י התכללות באחדות. כיון שע"י שנאת חנם נחרב. כ"ש שע"י אהבת ישראל יהי' נבנה בעזה"י. ושבת מוכן לזה. כמ"ש מו"ז ז"ל דכתי' כי לא באתם ע"ע אל המנוחה כו' הנחלה וש"ק יום מנוחה ונחלה כו'. וביאור הדברים כי בהמ"ק וא"י הביא אחדות לבני"י ולכן מקודם שלא הי' להם זה האחדות. הבמות מותרין. ובש"ק מתעורר הקללה היא בלשון ספק אם לא תשמעו שהיא רק האחדות:

העזרות שהוא בלא תעשה ת"ל ונתצתם את מזבחותם ולא תעשו כן לה' אלהיכם: ר' ישמעאל אומר שבת קב מגין למוחק אות אחת מן השם שהוא בלא תעשה שנאמר ואברתם את שמם ולא תעשון כן לה' אלהיכם. רבן גמליאל אומר וכי תעלה על דעתך שישראל נותצים למזבחותיהם חס ושלום אלא שלא תעשו כמעשיהם ויגרמו עונותיכם ומעשיכם הרעים למקדש אבותינו שיחרב: (סליק פיסקא):

ספר השל"ה הקדוש - ספר במדבר דברים - פרשת ראה תורה אור (א)

ועל זה בא האזהרה לא תעשון כן לה' אלהיכם, אזהרה למוחק את השם או הנותץ אבן מבית המקדש. הגה אותיות השם הם הבית שבו שוכן הוא יתברך, וכן המקדש, וכתיב אני ה' שמי, הש"י אחד ושמו אחד, האותיות הם כמו גוף לבית ושמו יתברך נשמה להם, וההורס ביתו כביכול הורס אותו, זהו סוד לא תעשון כן לה' אלהיכם:

* * *